

Poština plačana v gotovini

VSEBINA: Narodni gospodar
NARODNI GOSPODAR

ŠTEVILKA 11

LETNIK XXXIX

NARODNI

GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI

V LJUBLJANI, DNE 15. NOVEMBRA 1938

VSEBINA: 31. oktober. — Družbeni davek pri zadrukah. — Kmečki prihranki spadajo v domače hranilnice. — Naš problem. — Kmečki kredit. — Vprašanja in odgovori. — Iz našega združenstva. — Gospodarstvo.

Priloga „Narodnega Gospodarja“ štev. 11. I. 1938.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Občni zbor Društvene nabavne zadruge v Ljubljani, r. z. z. o. z., bo dne 15. decembra 1938 ob 8 zvečer v prostorih Društvene nabavne zadruge, Miklošičeva c. 7/1. Dnevni red: 1. Citanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Potrdilo ra-

čunškega zaključka za l. 1937. 4. Volitve članov uprave in nadzornega odbora. 5. Slučajnosti.

Redni občni zbor Splošne kmetijske nabavne in prodajne zadruge v Novem mestu, r. z. z. o. z., bo v nedeljo 27. novembra 1938 ob 8 zjutraj v Prosvetnem domu v Mirni peči. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Sprememba pravil. 3. Sklepanje o prenosu sedeža zadruge iz Novega mesta v Mirno peč. 4. Volitev načelstva in nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Izredni občni zbor Kmečke hranilnice in posojilnice v Pišecah, r. z. z. n. z., bo dne 18. decembra 1938 ob pol 9 dopoldne v posojilnični pisarni. Dnevni red: Volitev načelstva in nadzorstva. 2. Slučajnosti.

Gospodarska zveza v Ljubljani notira naslednje cene: Tomaževa žlindra baza 18% Din 96.—; rudninski superfosfat v vrečah po 50 in po 100 kg à Din 106.—; kalijeva sol po 100 kg Din 160.—; kostni superfosfat Din 125; apneni dušik v pločevinastih bobnih Din 211.—; apneni dušik v papirnatih vrečah Din 185.—; kostna moka Din 90.—; nitrofoskal v vrečah Din 144.—; modra galica dinarjev 6.10; žveplo 3.—dinarje. Pri vagonem odjemu se cene

za gnojila in cement znatno znižajo na franco vsaka postaja. Nitrofoskal, apneni dušik pri najmanjšem odjemu 5000 kg franko vsaka postaja. Modra galica pri vagonem odjemu po konkurenčni ceni.

Manufakturo vseh vrst po ugodnih cenah tudi proti plačilu s hranilnimi knjižicami članic »Zadruške zveze« nudi Oblačilnica za Slovenijo v hiši Gospodarske zveze.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI

Člani Zadrुžne zveze dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25 Din na leto, za pol leta 12:50 Din. — Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

31. oktober.

Ob priliki proslave 100 letnice, odkar se je ustanovila Lombardijska hranilnica v Milanu, so se sporazumeli predstavniki mnogih hranilnic in posojilnic različnih držav, naj se ta dan, 31. oktober, vsako leto obhaja v vseh državah kot praznik varčevanja.

Čeprav se je v našem listu mnogo pisalo o varčevanju in se o tem tudi sicer mnogo govori, vendar ne bo odveč, da se tudi sedaj z nekaj besedami spomnimo na to lepo lastnost, ki naj jo ima vsak izmed nas, ki naj bo karakteristična za ves narod.

Varčevanje je pametno in trezno ravnanje z dobrinami. To ni skopost, kajti skopuštvu ni gospodarstvo. Varčen človek bo vzel posojilo, a ga bo gospodarsko produktivno uporabil. On bo gradil in ustvarjal iz malega in skromnega po lepem slovenskem pregovoru:

Kamen do kamna palača, zrno do zrna pogača. On bo v mladosti hranil, da ne bo v starosti v nadlego, on bo skrbel za svoj rod in bo imel smisel za družino. Varčnost je vir blagostanja in napredka, je visoko kulturna in znak treznosti.

Pomen varčevanja v нравnem oziru je prav tako velik. Zahteva žrtve in premagovanja in prehaja le počasi v trajno človekovo lastnost.

Na malih prihrankih je zgrajeno naše zadrुžništvo, ki predstavlja že veliko gospodarsko silo. Iz malega začetka in v malem zvest biti znači voljo, gospodarovati nekoč čez veliko.

Poudarjajmo si to vedno znova in znova. Vzemimo si za zgled današnje Nemčijo, kjer je varčevanje v vsakem področju, v vsaki gospodarski panogi do skrajnosti razvito. V tem oziru jo lahko posnemamo.

Družbeni davek pri zadrugah.

(Nadaljevanje)

III. Pri tistih zadrugah in njihovih zvezah iz tč. 7. čl. 76 in čl. 84 zakona, v katerih so včlanjene samo zadruge, se obrestovanje zadrुžnih deležev ne bo smatralo kot delitev dobička, zaradi ka-

terega se izgubi pravica do davčne oprostitve. To pa iz razloga, ker so ti deleži nabavljeni iz nedeljivih fondov včlanjenih zadrug, pa se tudi s prejetimi obrestmi teh deležev dotirajo isti fondi.

IV. Eden najvažnejših pogojev za davčno oprostitev je, da posluje zadruga samo s svojimi člani, pa je treba o tem voditi strog račun. Kot dokaz poslovanja z nezadružniki ne zadostuje samo izjava bivših nameščencev (skladiščnika, blagajnika in podobno), ker izjave teh oseb navadno niso zadosti objektivne, pa je zato potrebno izvršiti tudi druge stvarne preizkuse s strani finančnih oblasti, po potrebi pa je pregledati tudi poslovne knjige zadruga.

V. Istotako važen pogoj za davčno oprostitev je, da zadruga ne prodaja luksuznih predmetov po seznamu, ki se ugotavlja po drugem odstavku tč. 8. čl. 76 zakona. Ali tudi tu ni kot dokaz o prodaji luksuznih predmetov zadostna samo izjava organa finančne kontrole, da zadruga prodaja luksuzne predmete, brez navedbe, kateri luksuzni predmeti so to, ampak je treba, da odmerna oblast ugotovi na nesumljiv način, če in kateri luksuzni predmeti se prodajajo. To je potrebno iz razloga, da bi se ognilo izvestnim pritožbam proti odmeri zaradi pomanjkljivega postopka.

VI. Pri zadrugah, ki se bavijo s prodajo monopolskih predmetov po odrejeni prodajni ceni, je treba od davčne osnove družbenega davka odbiti dohodek, ki se doseže pri tej prodaji, če pa se odmerja minimalni davek po prometu, je treba od skupno opravljenega prometa odbiti promet teh monopolskih predmetov. To pa zaradi tega, ker je po drugem odstavku § 8, zakona o državnih monopolih z dne 5. decembra 1951 dohodek od prodaje monopolskih predmetov z določeno ceno oproščen vseh državnih davkov in samoupravnih doklad.

VII. Imajoč pred očmi dejstvo, da večji del listin, o katerih se govori v

pripombi ad II. pravilnika k členu 105 zakona, ne prihaja v poštev pri upoštevanju odmernih aktov zadrug, ki izpolnjujejo pogoje za oprostitev po tč. 7. in 8. čl. 76 zakona, dovoljuje davčni oddelek ministrstva, da imenovane zadruga počenši od 1958. davčnega leta do nadaljnjega predlagajo vsako leto samo spodaj navedene podatke, listine in dokaze, na katerih osnovi naj odmerna oblast na nesumljiv način ugotovi, da obstoje pogoji za davčno oprostitev. V ta namen so dolžne vse zadruga in njihove zveze, ki zahtevajo oprostitev davka po tč. 7. čl. 76 zakona, da v roku, določenem v drugem odstavku čl. 105 zakona o neposrednih davkih, predložijo pristojni odmerni oblasti izjavo s temile prilogami:

1. en izvod zadružnih pravil, ki so bila v veljavi v poslovnem letu 1957., tako da v naslednjih letih predlagajo samo morebitne izpremembe z dokazom, da so te izpremembe vpisane v zadružnem registru;

2. dva izvoda bilance in računa izgube in dobička za minulo poslovno leto in en izvod bilance in računa izgube in dobička za predhodno poslovno leto;

3. zapisnik o skupščinskem delu s poročilom upravnega in nadzornega odbora in o načinu razdelitve dobička, odnosno poslovnega prebitka;

4. pojasnila za vsako posamezno porabo iz obstoječih nedeljivih fondov;

5. izjavo, potrjeno od zveze, v kateri je zadruga včlanjena:

- a) da zadruga v predmetnem poslovnem letu ni delila dobička, ampak ga je vnesla v rezervni fond, in to ne samo po pravilih, ampak tudi dejansko, odnosno, da je delila poslovni prebitok med za-

družnike sorazmerno njihovemu poslovanju z zadrugo, ostanek pa da je vnesla v nedeljive fonde, osnovane za združne namene.

b) da ni dajala obresti na deleže ne v teku poslovnega leta ne po zaključku knjig;

c) da so kreditne zadruge dajale obresti na deleže, ki ne presegajo eskontne mere Narodne banke v dotičnem poslovnem letu;

č) da se poslovni prebitok deli izključno med združnike, ki so v poslovnem razmerju do zadruge tudi dejansko prispevali k dosegu tega prebitka, in sicer sorazmerno njihovemu poslovanju z zadrugo;

d) da člani upravnega in nadzornega odbora niso prejeli tantijem pod nobenim vidikom in nazivom;

e) da se obstoječe rezerve, odnosno obstoječi fondi, osnovani za združne namene, v nobenem primeru ne morejo razdeliti med združnike;

f) da je zadruga v predmetnem poslovnem letu poslovala izključno s svojimi združniki, da ni prodajala alkoholnih pijač in da ni trgovala z luksuznim blagom po seznamu, ugotovljenem v drugem odstavku tč. 8. čl. 76 zakona;

6. nadroben izkaz režijskih stroškov z izjavo, da na ostalih računih o poslovnem uspehu ni nobenih knjiženj v korist združnikov ali članov upravnega in nadzornega odbora, in z dokazom, da je na plače in ostale pripadke plačan uslužbenski davek.

Zadruge, ki zahtevajo oprostitev po tč. 8. čl. 76 zakona, predlagajo pristojni oblasti podatke pod 1, 2, 3, 4 in 6 z izjavo, potrjeno od zveze, v kateri je za-

druga včlanjena, da je zadruga v predmetnem poslovnem letu poslovala izključno s svojimi združniki, da ni prodajala alkoholnih pijač niti ni trgovala z luksuznim blagom po seznamu, ugotovljenem po drugem odstavku tč. 8. čl. 76 zakona in da je dejansko poslovala v soglasju z združnimi pravili, katerih odredbe ustrezajo zakonu o nabavljalnih zadrugah državnih uslužbencev.

Vse predložene listine, podatke in dokaze vzamejo finančne direkcije v pretres, opravljajo po izkazani potrebi preglede, zahtevajo pojasnila ali nove dokaze ali odrejajo eventualno pregled knjig in odločajo na osnovi tako obnovljenega dejanskega stanja, ali obstoje pogoji za davčno oprostitev ali ne.

Za zadruge, ki izpolnjujejo pogoje za davčno oprostitev, napišejo na kratko na samem aktu rešenje, iz katerega se vidi, da izpolnjuje zadruga po zakonu predpisane pogoje in da ni izgubila davčne oprostitev za dve davčni leti zaradi poslovanja z nečlani in to rešenje podpisujejo referent, šef odseka in finančni ravnatelj. O rešenju je treba obvestiti davčno upravo zaradi uporabe pri vprašanju obdavčenja z zgradarino po točki 17., čl. 52. zakona o neposrednih davkih, s prometnim davkom po tč. a) čl. 8. zakona o davku na poslovni promet in z rentnim davkom po odst. 2. tč. II. čl. 69. zakona o neposrednih davkih. Istočasno je treba pristojnim davčnim oblastem naznaniti višino plač, dnevnic, nagrad itd., ki jih izkazujejo omenjene zadruge kot režijski izdatek, zaradi pobiranja uslužbenskega davka.

Rešitve o oprostitvi zadrug ni treba poslati v cenzuro davčnemu oddelku, pač pa jih je treba zabeležiti v eviden-

co podjetij družbenega davka in jih posebej hraniti do prihoda odposlanca davčnega oddelka, ki bo cenzuro izvršil v direkciji sami.

Nekaj nadaljnjih predpisov se tiče postopka, kako odposlanec davčnega oddelka izvršuje svojo dolžnost.

VIII. Vse odredbe in pojasnila, ki so bila dosedaj izdana in ki bi bila v nasprotju z gornjo naredbo, prestanejo veljati.

Vsem finančnim direkcijam se strogo nalaga, da postopajo po odredbah tega predpisa.

(Konec)

Kmečki prihranki spadajo v domače hranilnice.

Znatno izboljšanje

Razmere pri naših posojilnicah po deželi so se popravile. Približno polovica se jih kljub krizi ni poslužila uredbe o zaščiti denarnih zavodov. Pa tudi one, ki so se poslužile zaščite, so se popravile zaradi akcije za likvidnost, tako, da so mnoge stvarno že izpod zaščite, druge pa so na tem potu, da bodo kmalu izven zaščite.

Nevaren pojav

Opaža pa se sedaj pojav, ki bi mogel postati usoden za podeželske posojilnice. Varčevalci nosijo denar v mestne in državne denarne zavode, namesto da bi ga nalagali v domačo posojilnico. Posojilnice po deželi dobivajo namreč prav malo novih hranilnih vlog, dočim denarni zavodi v mestih, zlasti pa državni denarni zavodi, objavljajo visoke številke, za koliko so zopet in zopet pri njih v preteklem mesecu, četrletju ali polletju vloge narasle.

To je izredno nevaren pojav za posojilnice. Posojilnice morajo biti na straži, ker iz tega pojava nastaja zanje največja škoda, če ne celo propast. Posojilnice morajo zasledovati vzroke tega pojava in potem vse storiti, da te vzroke odpravijo.

Vzroki — denarna kriza

Preiščimo najprej vzroke tega pojava. Gotovo najvažnejši vzrok je denarna kriza in kmečka zaščita, od katere so ravno podeželske posojilnice največ trpele. Posojilnice po deželi so pač hranilne vloge, ki so jih pri njih nalagali kmetje, dajale prvenstveno in najrajši v kmečka posojila. To je tudi bila njihova glavna in bistvena naloga. Ko je v aprilu l. 1952, prišla kmečka zaščita in ker kmetje že tudi v l. 1951, zaradi izredno slabih gospodarskih razmer niso nič vračali, so bile kmečke posojilnice s to zaščito najbolj prizadete in naravno so bili prizadeti tudi njihovi vlagatelji, t. j. zopet kmetje. To je seveda vzbudilo pri vlagateljih nezaupanje. In ker je ta položaj dolgo, žal le predolgo trajal, se je to nezaupanje ukoreninilo, udomačilo. — Poleg tega so o domači posojilnici vsi vlagatelji kmalu in točno zvedeli, da je šla pod zaščito, da samo omejeno izplačuje, da ima skoraj ves denar v kmečkih posojilih itd. Vsega tega vlagatelji po deželi o mestnih zavodih niso vedeli in zato v očeh vlagateljev mestni in državni denarni zavodi kljub dolgotrajni krizi niso izgubili zaupanja.

Tajnost

Drugi razlog, da se vlagatelj obravna od domače posojilnice, pa je tajnost. Varčevalec hoče, da se o njegovih prihrankih ne ve. Splošno znano je psihološko dejstvo, da nihče rad ne vidi, da bi se zvedelo, da ima prihranke in koliko jih ima. Zato smo tudi pri naših posojilnicah toliko poudarjali potrebo stroge poslovne tajnosti. Vlagatelj, ki nese denar v mestni ali državni denarni zavod, ima skoraj popolno gotovost, da se v domačem kraju ne bo zvedelo, koliko ima prihrankov. Če bi pa naložil doma, ima vedno strah in sumnjo, da vedo o njegovih prihrankih odborniki ali pa še celo drugi nepoklicani.

Varnost

Tretji razlog, ki vabi vlagatelje v mesto, je pa varnost denarja. Mestne hranilnice vedno poudarjajo, da za vse vloge jamči vse mestno premoženje in vsa davčna moč mestne občine. Banke navajajo kot jamstvo za hranilne vloge visoke delniške glavnice in rezerve. Državni denarni zavodi vedno opozarjajo, da za vse vloge pri njih jamči država. Kaj hočete še več! si misli vlagatelj, dočim za domačo posojilnico ne ve, da je osnovana na neomejenem jamstvu in da je njegov denar tam bolj varen, kakor v kateremkoli drugem denarnem zavodu.

Propaganda

Zadnje in gotovo najvažnejše za to razpoloženje vlagateljev, da hočejo svoj denar naložiti le v mestu, je pa propaganda in reklama. Mestni in državni denarni zavodi stalno delajo propagando med vlagatelji na najrazličnejše načine. V listih, v koledarjih, v plakatih,

v letakih, na postaji, na železnici, v tramvaju, povsod naletite na njihovo reklamo. Kot smo zadnji čas mogli ugotoviti, imajo nekateri mestni denarni zavodi agente celo po vaseh, da delajo zanje razpoloženje po deželi.

To so dejstva, s katerimi morajo naše posojilnice računati. Vprašanje je le, ali bodo proti tem dejstvom ostale pasivne in prekrižanih rok čakale, da pride, »kar je namenjeno«. Ali pa se bodo zavedle nevarnosti in se zavedle tudi dolžnosti, da je treba delati, da je treba pravice in obstoj podeželskih posojilnic braniti in da je treba na propagando iz mesta odgovoriti s propagando z dežele. **Ali naj pridemo nazaj v one čase, ko je kmečki denar zbiralo in upravljalo le mesto?** To se more zopet zgoditi, ako ne bodo podeželske posojilnice začele na vse načine delati, da se nevarnost odstrani. V naslednjem hočemo dati le nekaj misli, kako naj se začne obramba podeželskih posojilnic.

1. Propaganda

Treba je predvsem delati propagando za domačo posojilnico. Propaganda je najuspešnejša, ako imamo za to kratke, jasne stavke, to so gesla. Tako geslo je za naše posojilnice: »Kmečki denar kmetu, ljudski denar ljudstvu!« Naši kmetje so zreli, da kmečke prihranke upravljajo, zato so tudi sposobni in so naposled najmanj toliko pošteni, kot v mestih, da se jim uprava tega denarja lahko zaupa. To bi pomenilo splošno medsebojno nezaupanje na kmetih, če bi kmečki varčevalci ne zaupali denarja domači posojilnici, zato ker to posojilnico vodijo kmetje. Naj v sledečem postavimo le nekaj vprašanj za vse tiste, ki svoje prihranke nosijo v mesto.

Nekaj vprašanj

1. Ali bodo kmetje hodili po posojila v mestne ali državne denarne zavode in po tisti denar, ki so ga v te zavode znosili zopet nekmetje? — Zvestoba za zvestobo! Če nisi poznal domače posojilnice tedaj, ko si imel prihranke, da si jih lahko naložil, tudi posojilnica ne bo poznala tebe tedaj, ko boš prosil za posojilo. Ali mogoče ne vedo kmetje, da pri Državni hipotekarni banki in pri Poštni hranilnici kmet ne more dobiti posojila niti na poroštvo in niti na vknjižbo?

2. Ali bodo dobili kmetje posojila v mestnih in državnih zavodih po tako nizki obrestni meri, kakor jih dobijo pri domači posojilnici? Ali ne bo obrestna mera in pa še razni stroški za posojilo v mestu tako visoka, da jo kmečki grunt s svojimi dohodki ne prenese in da bi tako posojilo pomenilo za kmečki grunt začetek konca?

5. Ali ne bodo mestni in državni denarni zavodi kmečki denar dali prvenstveno na razpolago mestu samemu: mestnim trgovcem, obrtnikom in industrijcem? Ali ne bodo na ta način kmečki prihranki pomagali do napredka mestnemu gospodarstvu, dočim bo kmečko gospodarstvo brez kapitala zaostajalo, nazadovalo?

4. Ali bodo imeli mestni in državni zavodi toliko smisla za gospodarsko nesrečo, za ujme in razne nezgode, ki zadenejo kmečkega dolžnika, da v dotičnem letu ne bodo zahtevali od kmečkega dolžnika niti plačila obresti, niti plačila obroka na kapital?

5. Ali bodo mestni zavodi iz svojih poslovnih prebitkov pomagali in dajali pomoč v vseh onih slučajih in potrebah

na deželi, v katerih pomagajo danes domače posojilnice: za cerkvene potrebe, za prosvetne potrebe, za potrebe kmečkega gospodarstva in gospodinjstva?

6. Ali ni škoda za našo vas, občino in faro, da mestni in državni zavodi služijo pri kmečkih prihrankih in na kmečkih posojilih, namesto da bi na tem zaslužile domače posojilnice in da bi tak zaslužek kot rezervni fond kmečke posojilnice služil trajno napredku kmetijstva, povzdigi naše kmečke vasi?

7. Ali ni dr. J. Krek še pred 40 leti smatral naše ljudstvo po deželi za dovolj zrelo, da si v domačih posojilnicah samo upravlja kmečki denar, samo organizira in pospešuje varčnost in daje posojila? Ali bomo pustili, da naše posojilnice, ki so jih dr. Krek in njegovi sodelavci ustvarjali s takšno ljubeznijo in razumevanjem, hirajo in propadajo namesto da bi jih mi danes z isto ljubeznijo in razumevanjem razvijali kot vredni dediči velike dediščine?

To so vprašanja, s katerimi moramo izpraševati vest, potem pa napraviti trden sklep, da bomo začeli s propagando za naše posojilnice. Ne s propagando in reklamo v listih, ker bi bila predraga, ker takih stroškov podeželske posojilnice ne zmorejo in ker so tudi nepotrebni, **ampak s propagando od osebe do osebe, od hiše do hiše, od vasi do vasi.** S propagando, ki jo morajo delati vsi člani upravnega in nadzornega odbora posojilnice, pa tudi vsi člani posojilnice same. Posojilnica nam mora biti skupna zadeva, skupna skrb in skupni ponos.

2. Varnost

Treba je pa vlagatelju tudi pojasnjevati, da je v posojilnici denar popolnoma varen. To uči prošlost. Kljub dol-

gotrajni in težki denarni krizi moremo trditi, da v podeželskih posojilnicah vlagatelji niso izgubili niti dinarja. Posojilnice vodijo domači možje poštenjaki, skoraj vedno najboljši v fari. Najvažnejše pa je neomejeno jamstvo pri posojilnicah. Vsi tisti, ki imajo posojilo v posojilnici in so torej nje člani, jamčijo za ves denar, vložen v posojilnico, s celim svojim premoženjem, premičnim in nepremičnim. To je neomejeno jamstvo stotine kmečkih gruntov pri naših podeželskih posojilnicah. To jamstvo nudi vlagatelju gotovo boljše varnost, kot jo morejo nuditi dolžniki v mestih: trgovci, obrtniki, industrijci, ki imajo danes sijajno podjetje, čez nekaj mesecev pa ponujajo poravnavo ali je celo razglašen konkurz.

3. Poslovna tajnost

Zaupanje vlagateljev je treba zasluziti. Pogoj za zaupanje vlagateljev je zato tudi stroga poslovna tajnost. O tem, kdo ima denar naložen v posojilnici in koliko ga ima, se ne govori nikjer z nikomur, pod nobenim pogojem. Tu se vsaka nepotrebna beseda strahovito maščuje. Tu velja: molčati je zlato, govoriti je propast. Mogoče se tega povsod zadosti ne zavedajo. Zato je potrebno, da so člani upravnega in člani nadzornega odbora na to važno dolžnost opozorjeni, pa ne enkrat, ponovno.

Seveda s tem ni rečeno, da je knjiga hranilnih vlog za člane upravnega in nadzornega odbora zapečateni. Ker nosi upravni in nadzorni odbor odgovornost za vse poslovanje, morajo člani upravnega odbora vse poslovanje vršiti in poznati, člani nadzornega pa vse poslovanje nadzirati. Toda ravno zaradi poslovne tajnosti je treba, da molčijo

kot grob o vsem, kar so v svoji funkciji o posojilničnih zadevah zvedeli. Poslovna tajnost ne zahteva samo vlog in vlagateljev. Zahteva poslovne tajnosti velja ravno tako za dolgove in dolžnike.

4. Posledice krize

Dolgotrajna denarna kriza nam je največ škodovala s tem, ker so vlagatelji izgubili zaupanje. Nekateri so v času krize knjižice prodali, seveda z znatno izgubo. Ti so sedaj gotovo ne samo nerazpoloženi, ampak naravnost zagrenjeni proti posojilnici. Drugi so denar nujno potrebovali in jim je nastala škoda, mogoče prav velika škoda zaradi tega, ker dolžnega plačila niso izvršili. Izvršili pa ga niso, ker jim posojilnica ni izplačala. Taki so prepričani, da je škodo zakrivila posojilnica. Zato je njihovo nerazpoloženje proti posojilnici še večje. Tretji zopet vidijo škodo, ki jim nastaja zaradi tega, ker imajo pri domači posojilnici, ki je pod zaščito, nizko obrestno mero. Pri denarnem zavodu pa bi dobivali 4% ali celo 5%, kakor morejo vedno brati v raznih oglasih mestnih denarnih zavodov.

5. Pojasnajte!

Po vsem tem so gotovo velike težave. Taki ljudje, kakor smo jih tu navajali, so mnogokrat prostovoljni agitatorji proti domači hranilnici in za mestne denarne zavode. Toda proti agitaciji je treba agitacijo, **zlasti pa je treba veliko ljudem pojasnjevati**. Zadrúžna zveza je priredila že veliko zadrúžnih **predavanj in sestankov**. Pa jih je še vedno pripravljena prirejati, samo če posojilnice za to prosijo in poskrbijo za udeležbo pri predavanjih.

Zadružna zveza je založila **poseben letak**. Mnoge posojilnice so ga naročile, mnoge ga pa niso. Govorjena in tiskana beseda sta v službi propagande za mestne denarne zavode. **Govorjena in tiskana beseda naj vodita tudi obrambo za pravice in obstoj podeželskih posojilnic.**

6. Neplačane častne dolžnosti

In še eno! Zavist tudi mnogo škoduje posojilnicam. Ljudje pač mislijo, če so odborniki posojilnice pri denarju, ki ga upravljajo, se s tem gotovo tudi okoristijo. Ljudje ne morejo, ali bolje rečeno, zaradi zavisti in zaradi lastne sebičnosti nočejo razumeti, da sploh kdo nesebično in požrtvovalno dela za splošno, za občjo korist, kakor to delajo člani upravnega odbora posojilnice. Zato v današnjih razmerah še tem bolj velja, da se je treba strogo držati rajfajzenskega načela, da so vse dolžnosti v posojilnicah neplačane, častne dolžnosti. Treba je, da postane splošno znano, da vsi člani upravnega in nadzornega odbora v posojilnici delajo za občjo

korist, za skupno stvar, in to **zastonj, za božji lon.**

Kjer in kolikor se je pri posojilnicah proti temu rajfajzenskemu načelu grešilo, je to povzročalo posojilnici veliko in dolgotrajno škodo. In ta škoda ni v nobenem razmerju z dobičkom, ki ga je imel morebiti en ali drug član upravnega odbora na nedovoljen način.

Vredni dediči Krekove dediščine

Nevarnost za naše posojilnice po deželi dejansko obstoji. To dokazujejo naša opazovanja. Zato nam ta nevarnost nalaga dolžnost, da vse storimo, da rešimo pravice in obstoj naših posojilnic. Delajmo za njih popolno obnovo! Uresničujmo geslo: »Kmečki denar kmetu!« Bodimo vredni dediči velike Krekove dediščine in upravljajmo jo z vso skrbjo in požrtvovalnostjo, da jo bomo neokrnjeno in še večjo in lepšo mogli zapustiti naslednikom! Delajmo, da nas ne bi obdolžila zgodovina slovenskega zadružništva, da velike Krekove dediščine nismo znali upravljati!

Naš problem.

Po svetovni vojni doživljamo zlasti v industrijskih državah težnjo po avtarkiji. Država naj sama krije vse potrebe prebivalstva in naj ne bo navezana na uvoz. Vzroki takemu gospodarstvu so politične narave, zlasti popolna nenavezanost na inozemstvo v slučaju vojne. Z vso resnostjo se je začela polagati pažnja na kmetijstvo. Od zadostne prehrane prebivalstva je odvisna vsaka akcija države.

Iz teh, ne posebno prijaznih motivov danes svetovnega trga ni več. Vsaka dr-

žava je sedaj zase zaključen trg in inozemski proizvodi morejo priti na trg le v kolikor jim je dostop pod posebnimi pogoji dovoljen. Res pa je, da se je v teh državah v zadnjih letih za povišanje produkcije poljskih pridelkov storilo neverjetno veliko. Izkorišča se vsak košček zemlje. Močvirja izginjajo, obdeluje se z najmodernejšimi stroji, hektarski donos se skuša z vsemi sredstvi povišati. Posledica vseh teh ukrepov je res povečanje produkcije kmečkih pridelkov, ne pa še blaginja

kmečkega stanu. Cene so namreč dirigirane in navzgor omejene. Niso več odvisne od ponudbe in povpraševanja. Na Koroškem so n. pr. cene žitu po priključitvi Avstrije k Nemčiji nižje, kot pa so bile v Avstriji, dasi bi vsak pričakoval, da se bodo z vključitvijo v velikanski nemški konsumni trg znatno povisale. Kmetje tožijo bolj kot kdaj koli prej. Doživljamo dirigirano načrtno gospodarstvo ob naših mejah.

Agrarne države, ki so navezane na izvoz, skušajo z najrazličnejšimi ukrepi zaščititi cene kmečkim pridelkom doma in omogočiti izvoz kljub oviram, ki jih stavlja industrijske države uvoznice. Pri nas je bil 27. 6. 1951 izdan zakon o izvozu in uvozu pšenice, rži in pšenične moke. Po tem zakonu sta uvoz in izvoz pšenice, rži in pšenične moke postala izključna pravica države, ki je za ta posel pooblastila Privilegirano delniško družbo za izvoz deželnih pridelkov. 4. 9. 1951 je bil izdan zakon, s katerim je država prevzela tudi trgovino s pšenico v tuzemstvu. 29. 3. 1952 je bil drugi zakon razveljavljen, trgovina z žitom je v tuzemstvu postala zopet svobodna. Zakon z 1. 8. 1955 je določal, da smejo izvoz pšenice opravljati tudi pridelovalci, zadruge in izvozne tvrdke s pooblastilom trgovinskega ministrstva. Prizad je res dosegel ceno, ki je bila včasih za 100% višja kot cena na svetovnem trgu.

Kakšno korist je imela od vseh teh ukrepov Slovenija? Znano je, da vse navedene zaščitene predmete uvažamo. Na trg smo navezani z živino, mlekom, sadjem, vinom in hmeljem, v manjši meri s fižolom. Ti predmeti niso bili zaščiteni, zato je bila tudi njihova cena izpostavljena prosti konkurenci in zato nizka.

Kako naj se potem življenjski standard našega kmeta zviša, na kakšen način naj pride slovenski človek do lepšega in zadovoljnejšega življenja?

Glede izvoza domačih pridelkov razmere, kot smo videli, niso rožnate. Je pa Slovenija tudi pasivna dežela in po veliki večini sama navezana na uvoz. Je dežela majhnih posestev, premajhnih mnogokrat, da bi mogla samostojno preživljati gospodarja. Z večjo upravičenostjo kot industrijske države lahko mi govorimo o preobljudenosti. Kajti preobljudenost je tam, kjer naravni prirastek prebivalstva ne najde več zaposlitve, oziroma kjer ta brezposelni višek pritiska na znižanje načina življenja. Ali se nam ne vsiljuje misel, da bi bila rešitev v industrializaciji, ki bi zaposlila previšek prebivalstva, katerega zemlja ne more več živeti. Prav gotovo bi bilo sožitje med kmetijstvom in industrijo možno in bi medsebojno izpopolnjevalno vplivalo na ekonomski in socialni dvig naroda. Vemo pa, da je naša industrija, kolikor je je, po večini v tujih rokah. Tuji kapital pa bo investiral le toliko časa, dokler mu bo to kazalo. Dobiček za vsako ceno. Ali bi se ne mogla osnovati industrija na združni podlagi? Pravijo, da združništvo uspeva le toliko časa, dokler je navezano na ozek krog članov, ki drug drugega poznajo in ki čutijo drug do drugega zaupanje. Pa imamo vendarle po drugih državah primere močne združne industrije. Še Balkan nam je lahko za zgled. V Bolgariji so vse tovarne sladkorja, razen ene, združno organizirane. Sladkorni monopol bo na ta način prešel v kratkem v združne roke. Razumevanje in smisel za stvar bi prav gotovo vedli do uspeha.

Posledice bi bile neprecenljive. Kmečki produkti bi na ta način našli močan notranji trg. Cene bi se zvišale in bi vlile našemu kmetu smisel in voljo do intenzivnejšega in modernejšega obdelovanja zemlje. Hektarski donos bi se povečal. Vemo, da je še kakih 100.000 hektarjev na Slovenskem neplodne zemlje. In če bi bila rentabil-

nost zemlje podana, bi se vanjo vlagal tudi kapital. Kmečki stan bi postal zopet trden in samozavesten, ljubezen do zemlje bi se povečala. Preprečiti bi se pa moralo razkosavanje kmečke zemlje tudi pravnim putem. Govorili bi zopet lahko o stalnih kmečkih domovih. To nas pa dovede že do drugih problemov.

Kmečki kredit.

Od 18. do 25. oktobra letos se je vršil v Neaplju prvi mednarodni kongres za kmečki kredit. Kongres je organizirala mednarodna zveza agronomov-tehnikov (FITA s sedežem v Rimu). Kongresa so se udeležili zastopniki 29 držav, med njimi tudi zastopniki Jugoslavije. Kongres je bil zelo plodovit v svojem delu. Vršili so se referati poznanih strokovnjakov v kmečkih vprašanjih in dali kongresu zgodovinsko vrednost tako v znanstvenem kot v ekonomsko-političnem pogledu.

V osmih sekcijah ter v obliki posameznih prostih poročil so se obravnavala sledeča vprašanja:

1. Studije o organizaciji in delovanju kmečkega kredita v posameznih državah.

2. Viri kmečkega kredita v posameznih državah.

3. Vskladiščenje kmečkih pridelkov in vprašanje njegovega financiranja.

4. Kmečki kredit in izvoz kmečkih pridelkov.

5. Zadrugištvo v kmetijstvu in naloge kmečkega kredita glede zadrugišnih ustanov.

6. Vloge agronomov-tehnikov v zavodih za kmečki kredit in njih vzgoja.

7. Kmečki kredit v gospodarstvu tropičnih in subtropičnih pokrajin.

8. Sodelovanje hranilnic pri razvoju kmečkega kredita v posameznih državah.

Prosta poročila so se tikala predvsem sledečih vprašanj: 1. korist razvoja malih posestev; 2. razvoj kmetijskega zavarovanja v zvezi s potrebami kmečkega kredita; 3. kmečko posestvo kot varnost za kmečki kredit.

Posamezna vprašanja so torej vsa zelo aktualna, četudi niso enako važna za eno ali drugo državo. Za vsako temo so bila izdelana nacionalna poročila o posameznem vprašanju v eni sami državi, medtem ko so generalna poročila podajala pregled o stanju v vseh državah. Na žalost so bila številna vprašanja obdelana le po nekaterih državah in se ni mogla iz teh redkih referatov ustvariti popolna slika o stanju dotičnega vprašanja po vseh državah. Generalni referenti so predlagali resolucije, ki so bile sprejete v zaključni seji kongresa.

Važnost teh vprašanj za naše domače gospodarstvo zlasti z ozirom na zadrugištvo zahteva, da jim tudi mi posvetimo vso pažnjo. Ker nam še ni na razpolago na kongresu obdelano gradivo, bomo podali v tej številki le nekaj lastnih misli.

Kreditno združništvo se je razvilo pri nas najprej. Razvoj v drugih državah je bil v tem oziru drugačen. Ročdelski pionirji niso ustanovili posojilnice, ampak konsumno zadrugo. V Nemčiji tudi niso posojilnice bile prve. Razlog temu bo pač čisto kmetijski značaj naše dežele. Ljudje so imeli živež in ni bila potreba po tem tako nujna, kot v že razvitih industrijskih državah. Nasprotno je bilo pa oderuštvo v Sloveniji razširjeno. Naš kmet je moral plačevati velikanske obresti za izposojen denar. Liberalizem takratne dobe je onemogočil državi vsako pravno zaščito v tem oziru. Načelo prostega tekmovanja je prepustilo revnejšega na milost in nemilost bogatejšemu. Vošnjakove posojilnice Schultze-Delitschevega in pozneje Krekove rajfajzenskega tipa so prišle našemu kmetu res v skrajni sili na pomoč in oderuštvu enkrat za vselej zadale smrtni udarec.

To je bil prvi nastop organiziranega kmečkega kredita pri nas. Uspeh ni izostal.

Po vojski smo doživeli leta konjunktura. Denarja je bilo dosti in blago se je lahko in drago prodalo. Standard se je pri nas zvišal. Ljudje so mnogo in mnogokrat preveč lahkoverno investirali. Ko so se tako potrebe povečale in ko je kmet za vse mogoče investicije najemal posojila, je nastopila kriza, ki ni imela svojih vzrokov pri nas doma, temveč je bila, kot vsi vemo, svetovna in je imela svoje vzroke v svetovnem gospodarstvu. Kmet se je zadolžil tako, da bi se celo v letih konjunktura težko izkopal iz dolgov. Poseči je morala vmes država s 50% odpisom kmečkih dolgov. Privilegirana agrarna banka je v imenu države prevzela likvidacijo teh dolgov

in dolžnike posojilnicam odtujila. Posojilnice same so zgubile svoje rezerve. Tako je kriza zadela predvsem naše kreditno združništvo. To ne samo materialno, ampak zlasti še moralno. Posojilnice so, poudarjamo, ne po svoji krivdi, izgubile zaupanje vlagateljev.

In vendar je združništvo bilo in bo za nas še vedno najboljša organizacija kmečkega kredita. Ukrepi države so šli pri nas za tem, da se doseže nizka obrestna mera za kmečka posojila. Leta 1925. je bila ustanovljena direkcija za kmečki kredit, ki je kmalu žalostno končala. Njeno zapuščino in vlogo je prevzela Privilegirana agrarna banka, ki daje posojila po 6%. Vsi ti ukrepi so koristili južnim krajem države, kjer je bilo oderuštvo še do zadnjega v bujnem cvetju. Pri nas je, kot smo videli, združništvo temu že zdavnaj naredilo konec. Naše posojilnice so osnovane večinoma po Rajfajznovem sistemu. Delokrog je omejen na ozek krog, tako da se vsi člani med seboj poznajo. Je to velikega pomena. Posojilojemalca je mogoče na ta način kontrolirati, da uporablja posojilo res v produktivne namene. Varnost posojila je zajamčena, saj so vsem znane gospodarske razmere posojilojemalca in poleg tega je pri vseh posojilnicah jamstvo neomejeno. Izterjavanje ni tako šablonsko, kot pri mestnih denarnih zavodih, kjer je položaj dolžnika nepoznan.

Pri nas bi morala vendar že prevladati zavest, da si mora kmet pomagati sam in da mu mesto ne bo pomagalo. Če bomo sami vlagali denar v svoje posojilnice, jih bomo s tem gospodarsko okrepili. Ker se dobiček — razlika v obrestni meri med vlogami in posojili — ne deli med člane, se s pritekom vlog

rezerve večajo. Te se zopet obrestonosno nalagajo. Na ta način se lahko dajejo nova in nova posojila. Kapital se poceni in obrestna mera teži k znižanju. Kmečko posojilo pa po svoji naravi ne prenese visoke obrestne mere. Rentabilnosta kmečkih posestev doseže namreč ko-

maj 2—5%, zato tudi kmečko posojilo ne bi smelo presegati te obrestne mere. To bomo dosegli, če se bomo oklenili našega kreditnega združenstva, ki naj zopet pripomore do svetlejše prihodnosti slovenskemu kmetu.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje :

Kaj je z deleži po novem združnem zakonu?

Odgovor :

Predvsem je treba poudariti, da so deleži pri večini naših zadrug prenizki. Čim višji so deleži, tem večja je zainteresiranost in živa povezanost vsakega posameznega člana z zadrugo. Seveda deleži zopet ne smejo biti previsoki. Določijo naj se po krajevnih razmerah tako, da slabše situirani ne bodo že kar vnaprej izključeni od članstva, kar bi bilo nezadružniško. Ob priliki, ko bodo zadruge spreminjale pravila v smislu predpisov novega združnega zakona, naj bi povišale tudi svoje deleže. Pri mnogih zadrugah je še slučaj tak, da so bili deleži določeni v kronah in za tisti čas seveda primerni. Ko je pa nastopila dinarska veljava, so pa po ključu 4 krone je 1 dinar spremenile zadruge tudi svoje deleže. No, kakor sicer za naše gospodarstvo ta ključ ni bil posebno duhovit, tako tudi za zadruge ni primeren. — Mnogi so tudi v zmoti, ko mislijo, da bi veljali povišani deleži le za novo pristopivše člane. Naš zakon pozna le deleže enakih zneskov, zato veljajo povišani deleži za vse člane, stare

in nove. Če bo torej zadruga deleže povišala, bodo morali stari člani razliko doplačati. Prav je, da se dovoli tudi obročno plačevanje, da članom zvišanje ne bo v preveliko breme. — Nekatere zadruge imajo še dvojne deleže, tako zvane glavne in opravilne. Za te zadruge je zakon napravil izjemo glede izpremembe. Dočim morajo namreč biti sicer pravila izpremenjena v dveh letih, odkar je stopil zakon v veljavo, smejo zadruge te dvojne deleže obdržati še do 24. septembra 1947.

Vprašanje :

Ker je dolžnik posojilnice slabo gospodaril, mu je posojilnica odpovedala kredit. Preden pa je dolžnika sodno terjala, se je obrnila zaradi vračila posojila še prej na poroke, ki so na ta opomin tudi namesto dolžnika posojilo vrnili. Na poroke se je pa obrnila zaradi tega, ker je bilo dvomljivo, ali bi prišla s tožbo proti dolžniku do pokritja svoje terjatve. Ali je tako postopanje pravilno?

Odgovor :

Pravno je povsem dopustno, da posojilnica za kritje dolga najprej prime poroke. Zadolžnice na poročstvo so nam-

reč pri naših posojilnicah tako sestavljene, da se vsak porok zaveže kot porok in plačnik, to se pravi, da postane proti posojilnici solidarni zavezanec in je na vsakršno zahtevo posojilnice takoj odgovoren in k plačilu zavezan kakor dolžnik sam. Posojilnica kot upnik ima pa v takem slučaju prosto roko, da izterja posojilo ali od dolžnika ali od poroka ali pa od obeh obenem. Seveda, ako bi se pa porok zavezal le kot porok in ne tudi kot plačnik, tedaj bi morala posojilnica terjati vračilo posojila najprej od dolžnika, in šele če bi pri njem ne prišla do kritja, bi mogla zahtevati povrnitev od poroka.

Vprašanje :

Stranka, ki je dolgovala zadrugi večji znesek, je dolg poravnala in sedaj zahteva od zadruge izbrisno pobotnico. Posojilo je bilo pred časom dovoljeno na vknjižbo. Zadruga je izbrisno pobotnico izstavila; okrajno sodišče pa zahteva, da mora biti podpis posojilnice na izbrisni pobotnici overovljen. Ker so itak podpisi vseh članov upravnega odbora v overovljeni obliki bili prijavljeni okrožnemu kot trgovskemu sodišču za vpis v združni register, smo mnenja, da okrajno sodišče ni upravičeno zahtevati overovitve podpisov na izbrisni pobotnici.

Odgovor :

Po našem zakonu o zemljiških knjigah morajo biti na vseh listinah na podlagi katerih naj se izvrši kak vpis ali izbris v zemljiški knjigi, sodno overovljeni podpisi one stranke, katere pravica naj se z vpisom ali izbrisom omeji, uniči ali prenese na drugo osebo. Okrajno sodišče je postopalo le po zakonu,

ko je zahtevalo na izbrisni pobotnici overovitev podpisov za posojilnico, kajti na podlagi take izbrisne pobotnice se potem uniči zastavna pravica posojilnice za njeno terjatev proti lastniku. Res da ste pri izvolitvi prijavi nove člane upravnega odbora za vpis v združni register in so se tedaj v to svrho njih podpisi overovili; toda ti podpisi ležijo pri okrožnem sodišču, ne pa pri vašem okrajnem sodišču, pri katerem naj se v zemljiški knjigi izbrise pravica za terjatev posojilnice. Zato je neobhodno, da izstavite zaradi izbrisa zastavne pravice tako pobotnico, na kateri je podpis posojilnice oziroma podpisujočih dveh članov načelstva overovljen.

Vprašanje :

Gospodarske in konzumne zadruge imajo člane, ki blago sproti plačujejo ali pa najkasneje tekom enega meseca, imajo pa tudi člane, ki so pri zadrugi stalno zadolženi. Ako ima nekaj članov pri zadrugi vedno dolg, so s tem prikrajšani oni člani, ki blago sproti plačujejo. Kajti zadruga ne more kriti svojih obveznosti napram upnikom in tudi ne more izkoristiti raznih popustov za takoj plačano blago, dostikrat le zaradi tega ne, ker nekateri člani zadrugi v redu ne plačujejo in s tem tudi povzročajo delno podražitev blaga. Mnenja smo, da bi bilo tudi to eno dobro vzgojno sredstvo za člane-dolžnike, če bi se koncem leta dalo članom, kateri blago sproti oz. mesečno plačujejo kak procent bonifikacije več.

Odgovor :

Vaše mnenje je popolnoma pravilno. Zadruge smejo po združnem zakonu deliti med svoje člane poslovni pre-

bitek sorazmerno njihovemu poslovanju z zadrugo. To je tudi eden izmed pogojev za davčno oprostitev.

Da pa stalni dolžniki z zavlačevanjem plačila ne samo kršijo zadržno disciplino, ampak zadrugo tudi ovirajo, da ne doseže dobička, kot bi ga sicer, je jasno. Zato je njihovo poslovanje z zadrugo manj dobičkanosno kot pa poslovanje rednih plačnikov. Ker je delitev poslovnega prebitka isto kot delitev čistega dobička, je naravno, da je tudi procent tega dobička pri stalnih dolžnikih manjši kot pa pri rednih plačnikih. Zato zadruga, ki tako postopa, dela ne samo zadržno vzgojno, ampak tudi gospodarsko racionalno.

Vprašanje:

Ustanoviti hočemo zadrugo siromakov. Njen namen naj bi bil, pravim siromakom v nujnih potrebah priskrbeti na pomoč s posojili, ki naj bi bila brez-

obrestna, nabavljati potrebščine v naravi, ki naj bi bile kvalitetno dobre in čim najbolj poceni, kakor zdravila, obleko, obuvalo, živila.

Odgovor:

Zadržni zakon urejuje le gospodarske zadruge, katerih namen je pospeševati gospodarstvo svojih članov. Zadruga je torej le gospodarska ustanova, dasi namenjena za malega človeka in zato v tem oziru podobna karitativni organizaciji. Pri Vaši zadrugi je pa govora o ustanovi, ki ima bistvene znake karitativne organizacije. Odkod namreč dobiti sredstva za brezobrestna posojila? Kdo bo Vaši zadrugi prinašal vloge, če ne bo dobil obresti? Kako bodo siromaki posojila vračali, če so res siromaki? Zadruga torej kljub vsemu skriva le pridobitno gospodarsko dejavnost in je osnovana tudi na gospodarskih načelih.

Iz našega zadržništva.

40 letnica »Mlekarske in sirarske zadruge logaške«. Mlekarska zadruga v Dolenjem Logatcu obhaja letos redek jubilej, ki je prav za prav prvi te vrste pri nas. Dne 1. junija letošnjega leta je namreč preteklo 40 let, odkar je pričela sprejemati in vnovčevati mleko svojih članov. V zadržni register je bila zadruga vpisana dne 31. marca 1898; pred njo so bile vpisane samo štiri zadruge, ki pa danes več ne obstojajo, oziroma so na ozemlju, ki je pripadlo Italiji. Mlekarska zadruga logaška je torej v resnici naša najstarejša registrovana mlekarska zadruga. (Starejše so n. pr. sirarske družbe

v Bohinju, ki pa niso registrovane.) — Dobo, ko je bila ustanovljena Mlekarska zadruga logaška, bi skoraj lahko imenovali »zlato dobo« našega mlekarstva. Razvijajoči se Trst in druga mesta ob Jadranu so porabila in dobro plačala mleko, kolikor ga je takratno zaledje, kamor štejemo tudi vso bivšo Kranjsko, sploh moglo dobaviti; zato so tisti čas mlekarske zadruge rastle kakor gobe po dežju, saj je bilo n. pr. do meseca oktobra l. 1901. vpisanih v zadržni register nič manj kot 18 mlekarskih zadrug, deloma na ozemlju današnje Jugoslavije, deloma pa Italije.

Večino predvojne dobe je zadruga oddajala vse mleko tvrdki »Trifolium«, v Trstu; dasi je bila ta poslovna zveza

predmet mnogih kritik, vendar je nedvomno, da je imela zadruga od tega velike koristi.

Vojna vihra je seveda tudi ta lep razvoj zaustavila, in sicer v letu 1915., ker je bil po prevratu Logatec zaseden po Italijanih vse do l. 1921.; šele v oktobru l. 1951. se je poslovanje zopet obnovilo.

Po vojni zadruga ni več dosegla onega prometa, kot ga je imela pred vojno, deloma, ker je nekaj njenega ozemlja pripadlo Italiji, deloma zaradi tega, ker nekaterih drugih okolišev ni bilo več mogoče pritegniti, predvsem pa, ker je izgubila najboljše odjemalce mleka, ki so bili v Trstu, Reki in drugod ob Jadranu. Dokler se je mleko iz Slovenije izvažalo v Avstrijo, ga je zadruga oddajala »Mlekarski družbi« v Ljubljani, ko pa je bilo tudi tega konec, je nujno morala preiti na sirarstvo.

V teku povojnih let je zadruga žrtvovala tudi znatne zneske za tozadevne investicije. Kljub težkočam, ki so bile s sirarstvom nujno združene, se je zadruga s svojimi izdelki še dokaj uveljavila.

Ko so se pred leti pričeli obnavljati prijateljski odnosi z Italijo, se je ponovno posrečilo doseči izvoz mleka v Italijo. Upanje, da bo zadruga polagoma zopet osvojila tržišča, ki jih je zaglala pred vojno, pa se žal ni uresničilo, ker so prišle vmes sankcije, ki so za delj časa onemogočile vsak izvoz. Toda ravno v času sankcij je zadruga prebivalstvu ogromno koristila, saj je bilo mleko tedaj za mnoge edini vir dohodkov.

V novejšem času si je zadruga ponovno prizadevala doseči izvoz mleka, toda izgleda, da od tega ni kaj poseb-

nega pričakovati, ker fašistična Italija predvsem favorizira svoje kmetijstvo, končno pa so najvišje cene za mleko, ki so v Italiji uradno določene, tako nizke, da izvoz mleka ne predstavlja nikakega dobička napram predelavi v izdelke. Vse torej kaže, da bo zadruga tudi v bodoče hočeš-nočeš morala posvetiti vso pozornost sirarstvu.

Kmetijsko konsumno društvo v Lučah je praznovalo v nedeljo 16. oktobra 55 letnico svojega delovanja. Ob tej priliki je zadruga slovesno odprla nov zadružni dom. Spodnji prostori so namenjeni za poslovne lokale, zgornji pa

bodo služili izobraževalnemu delu. Po slovesni službi božji je blagoslovil dom domači župnik g. Mikolič in izpregovoril nekaj primernih besedi o pomenu blagoslovitve. Nato je okrajni načelnik g. dr. Cigale-Mlinar čestital zadrugi k njenemu 55 letnemu uspešnemu delu in zlasti podčrtal potrebo ljubezni do domače zemlje in do skupnega dela. V daljšem slavnostnem govoru je ravnatelj Zadružne zveze g. Gabrovšek razvijal misli o pomenu zadružništva za preureditev človeške družbe. V imenu zadrugarjev, ki so prišli kot gostje od drugod na slovesnost, je spregovoril g. šolski upravitelj Kotnik iz Rečice ob Savinji.

Dr. Krek* je pred 45 leti na podlagi proučevanja razmer kmečkega stanu v raznih državah, zapisal v črnih bukvah tole o rajfajzenskih posojilnicah in o drugih zadrugah:

»Najprimernejši je začetek z Rajf-eizenovimi posojilnicami, kjer se ravno v denarnih stvareh, ki vse zanimljejo in so v poslovanju zelo enostavne, po načelu popolne vzajemnosti združujejo kmečki posestniki. Denar je vse razdružil, pri denarju naj se torej začne zopet organizacija. Denarne zadruge so pa tudi zato potrebne, ker je le v zvezi z njimi, ki lahko zadoščajo potrebnemu kreditu, mogoč razvoj svobodnih gospodarskih zadrug. Te naj bodo druga stopnja na poti za rešitev kmečkega stanu.«

Štiridesetletni jubilej Kmetijskega društva v Gorjah pri Bledu. V nedeljo, dne 30. oktobra je obhajalo Kmetijsko društvo v Gorjah pri Bledu 40 letnico svojega obstoja. Ob 10. uri se je darovala sv. maša za umrle člane Kmetijskega društva. Sv. maša se bo za naprej opravljala vsak mesec. Zadruga je namreč odredila posebno ustanovo, tako da bodo obresti vloge zadostovale za vsakomesečno sv. mašo. Za 11. uro je bil sklican izredni občni zbor. G. Jan, ki že skoro 20 let načeljuje zadrugi, je v izvrstnem referatu podal zgodovino in

* V zadnji številki se nam je vrnila ne-ljuba pomota. V uvodnem članku je pravilno, da je bil Krek predsednik Zadrुžne zveze, ne pa ravnatelj.

poudaril zlasti, kako je moralo Kmetijsko društvo premagati mnogo težkoč. Disciplinirano članstvo in dobro vodstvo pa je ustvarilo iz majhnih in skromnih početkov to, kar danes zadruga je. Gospodarsko močna in solidna zadruga je danes vsem članom v ponos in upravičeno gleda veselo in korajžno v bodočnost. Zastopnik Zadrुžne zveze je izrekel nato čestitke zadrugi in ji želel še mnogo takih jubilejev. Popoldne je pa upravni odbor po iniciativi svojega načelnika razdelil med potrebnejše zadrुžnike 40 parov čevljev in 400 m različnega blaga. S tem je zadruga dala priznanje svojim zvestim članom in jih obenem tudi gmotno podprla. Ves dan je potekel v pravem zadrुžniškem duhu.

Gospodarstvo.

Znižanje obrestne mere. Po vesteh iz Belgrada se bavi Narodna banka intenzivno z vprašanjem znižanja obrestne mere. V poslednjem času se je namreč v naših denarnih zavodih nabrala ogromna količina gotovine, ki stalno raste. Privatni denarni zavodi razpolagajo najmanj z 1 milijardo dinarjev gotovine in nimajo možnosti, da ta denar plodonosno nalože. Za industrijo ta denar ni uporabljev, ker so vloge po večini kratkoročne in vsak čas izplačljive. Industrija pa rabi dolgoročna posojila. S tem, da bi Narodna banka znižala obrestno mero, bi poživila situacijo na našem denarnem trgu.